

OPONENTNÍ POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

Uchazeč: Mgr. Jakub Hladík, PhD.
Pracoviště: Fakulta humanitních studií UTB Zlín
Téma práce: Multikulturní kompetence v terciárním vzdělávání v podmínkách ČR
Oponent: Prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Význam a originalita řešené problematiky

Vzhledem k současné celkové situaci v Evropě se nepochybně jedná o téma velmi aktuální a u nás dosud málo rozpracované a tedy i z větší části originální. Lze souhlasit s autorem, že příprava studentů tzv. pomáhajících oborů v multikulturní oblasti se jeví jako nezbytná. Autor se zabývá utvářením multikulturní kompetence v rámci terciárního vzdělávání na základě teoretického rozboru pramenů českých a hlavně zahraničních a vlastního několikaletého bádání. Z tohoto hlediska je práce nepochybně významným přínosem pro danou oblast v praxi i pro obor pedagogika.

Úroveň rozpracování odborné teorie

Teoretickému rozpracování dané problematiky je věnováno prvních 6 kapitol, ve kterých autor řeší terminologii, současný stav řešené problematiky a zabývá se dvěma základními tématy: kulturní diverzita ve vzdělávání a kompetenční přístup ve vzdělávání. Analyzuje kulturní diverzitu ve vzdělávání z hlediska jejího vývoje, při čemž čerpá zejména z prostředí USA. Dále se pak zabývá kompetencemi ve vzdělávání. Nejprve v rovině obecné jejími modely na terciární úrovni a pak v kontextu kompetence multikulturní. Snaží se o rozpracování do pedagogických kategorií sloužících k realizaci v pedagogické praxi. Pozornost věnuje interkulturnímu učení, kde dochází k propojení tématu kompetenčního přístupu a kulturní diverzity ve vzdělávání a také měření multikulturní kompetence. V poslední teoretické kapitole se věnuje popisu specifík pomáhajících profesí a následně pomáhajícím pracovníkům v kontextu multikulturní společnosti. Autor se ve všech teoretických úvahách nevyhýbá komparaci různých pojetí a názorů, snaží se nejen o jejich analýzu, ale i o syntézu a předkládá vlastní pojetí.

Úroveň rozpracování výzkumu

Výzkumná část zahrnuje celkem sedm víceméně nezávislých výzkumů, kde společným jmenovatelem je multikulturní kompetence. Jak sám autor uvádí, výsledky některých těchto výzkumů byly již publikovány, ale v předkládané práci byla provedena doplňující analýza dat a výsledky jsou komplexnější. V prvním výzkumu šlo o výběrový soubor 448 studentů pedagogických, sociálních a zdravotnických oborů, kde byl sledován vztah mezi složkami (znalostní, dovednostní, aktivita, porozumění pojmům, multikulturní vědomí) multikulturní kompetence. Prokázány byly významné souvislosti a ukázalo se, že kognitivní složka multikulturní kompetence významně ovlivňuje složku behaviorální.

Další výzkum měl za cíl porovnat úroveň multikulturní kompetence studentů z ČR a z Gambie, tedy dvě zásadně odlišné kultury (celkem 516 studentů ze tří českých a tří gambijských univerzit). Celkově čeští studenti dosáhli vyššího průměrného skóre, zajímavé však bylo, že se v úrovni objevily významné rozdíly z hlediska jednotlivých univerzit na obou stranách.

Problematiku interkulturního učení zkoumal autor na středních školách (n=264) a výsledků a zkušeností z tohoto výzkumu využil pro analogický výzkum u studentů pomáhajících profesí (n=177). Cílem obou výzkumů bylo zjistit, co nejvíce ovlivňuje interkulturní učení. Ukázalo se, že sytící faktory u středoškoláků nebylo možné aplikovat na studenty VŠ. Nově byly všechny faktory uspořádány do pěti skupin (rodina, škola, média, referenční skupina a vlastní zájem, zkušenosti, motivace). Největší vliv na interkulturní učení má podle studentů právě motivace, zájem, osobní zkušenosti. Z faktorů exogenních se ukázalo, že největší vliv mají média, nicméně autor formuluje závěr, že při konstrukci multikulturní kompetence je nejdůležitějším faktorem škola.

Autor dále realizoval výzkum týkající se souvislosti multikulturní kompetence a autoregulace interkulturního učení u studentů pomáhajících profesí (n=151). Ukázalo se, že ze všech subkompetencí přisuzují studenti význam motivaci a také osobně vnímané zdatnosti. I zde však byly korelace relativně nízká.

Všechny výzkumy mají velmi seriózní metodologická východiska. Pozornost byla věnována utváření výběrových souborů, tvorbě jednotlivých výzkumných technik a průběhu šetření. K vyhodnocení byly použity ve velkém rozsahu statistické metody. Ve všech případech se autor snažil o maximální validitu i reliabilitu výzkumu. Výsledky výzkumu jsou dostatečně interpretovány a také z nich vyvozovány patřičné závěry. Konkrétních doporučení pro praxi je celá řada směřující především k vysokým školám připravujícím studenty pro pomáhající profese.

Formální stránka práce

Autor svoji práci člení celkem do dvanácti kapitol, práce má celkový rozsah 146 stran textu, proporcionalita teoretické i výzkumné části je vyvážená, uspořádání kapitol je logické. Práce je psána odborným stylem i jazykem s oporou o dostatečný počet zdrojů domácích a především zahraničních, což je třeba obzvlášť ocenit (celkem jich je uvedeno přes 190). Respektovány jsou také zásady etiky vědecké práce, takže z formálního hlediska jsou splněny nároky kladené na odborné práce. Pro lepší orientaci a přehlednost v částech, kde jsou prezentovány výsledky výzkumu, měly být v textu uvedeny odkazy na přílohy s jednotlivými dotazníky. Z textu není zřejmé, který dotazník byl v konkrétním výzkumu použit a čtenář se v tom ztrácí.

Náměty a otázky k obhajobě

- Habilitant uvádí výčet pomáhajících profesí (s. 87). Na základě jakého kritéria postupoval? Hasiči, záchranáři i policie jsou vlastně také profese, které pomáhají při řešení životních těžkostí, ochraně zdraví. Podobně je tomu i se studijními obory.
- Jak vysvětlit, že kognitivní složka u žáků ZŠ a SŠ nekorresponduje s postoji a u studentů VŠ ano?
- Autor konstatuje, že afektivní, emocionální složku v souvislosti s multikulturním vědomím příliš nerozvíjíme (s. 112). Má to nějaké řešení?
- Ve výzkumu, kde habilitant komparuje multikulturní kompetence našich studentů se studenty v Gambii, dochází k zajímavému závěru, že čeští studenti celkově dosáhli vyššího průměrného skóre, ale ještě výraznější rozdíly se ukázaly mezi jednotlivými univerzitami? Má

pro to autor nějaké vysvětlení? Má představu, jak by naši studenti dopadli ve srovnání např. se studenty polskými či německými?

Závěr:

Předkládaná práce je nepochybně výsledkem značného pracovního úsilí, svědčí o zaujetí tématem a snahou po důkladnosti a komplexnosti v přístupu k dané problematice. Přináší řadu nových, originálních poznatků z dané oblasti, které mohou být využity jak v praxi, tak v rozvoji sociální pedagogiky jako oboru. Autor se danou problematikou zabývá systematicky již delší dobu a je předpoklad, že i nadále bude svými poznatky přispívat k jejímu rozvoji v rovině teoretické i ke zkvalitňování praxe.

Práce odpovídá požadavkům kladeným na habilitační práce, a proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji, v případě úspěšné obhajoby, udělení vědecko-pedagogické hodnosti docent v oboru pedagogika

Hradec Králové 18. června 2019

Prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.